

4. Головка Л. С. Управління конкурентоспроможністю потенційних можливостей підприємства в умовах кризи / Л. С. Головка // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємство. – 2009. – № 4. – С. 48.
5. Кардаш В. Я. Маркетингова товарна політика/ Кардаш В. Я.// — К.: КНЕУ, 1997.
6. Карминский А.М. Методологические и практические основы построения контроллинга в организации/ Карминский А.М., Олень Н.И.//Финансы и статистика.- 2009. - №12. – 12 с.
7. Кныш М. И. Конкурентные стратегии/ Кныш М. И.//Учеб. пособие. — СПб.: Б. и., 2000. - 284 с.
8. Клименко С.М. Управління конкурентоспроможністю підприємства: навчальний посібник / С.М. Клименко, Т.В. Омеляненко, Д.О. Барабась, О.С. Дуброва, А.В. Вакуленко// – Київ.: КНЕУ, 2006. – 527 с.
9. Фатхутдинов Р.А. Стратегический менеджмент/ Фатхутдинов Р.А. // Учебное пособие - М.: ЗАО «Бизнес-школа» Интел- Синтез, 2004. 304с.
10. Юданов А.Ю. Конкуренция: теория и практика / Юданов А.Ю. // Учебно-практическое пособие. — 2-е изд. испр. и доп. М.: «Гном-пресс», 2008.

**Ключові слова:** Конкуренція, конкурентоспроможність, управління, аналіз, наукові школи, підприємство, конкурентний розвиток.

**Ключевые слова:** Конкуренция, конкурентоспособность, управление, анализ, научные школы, предприятие, конкурентное развитие.

**Key words:** competition, competitiveness, management, analysis, scientific schools, enterprise, competitive development.

УДК 338.1:658

## СУТНІСТЬ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ СФЕРИ ПОСЛУГ

Кучерявенко С. Ю., викладач Азовського морського інституту Одеської національної морської академії

**Кучерявенко С. Ю. Сутність інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств сфери послуг.** У статті систематизовано та узагальнено наукові погляди на зміст та економічну суть інновацій та інвестицій; проаналізовано поняття «інноваційно-інвестиційний розвиток», обґрунтовано діалектичний зв'язок між ними. Встановлено, що розуміння суті інновацій і механізму інноваційної діяльності у сучасних умовах дає змогу підприємствам сфери послуг більш ефективно здійснювати свою діяльність, підвищувати результативність функціонування підприємства та конкурентоспроможність на ринку.

**Кучерявенко С.Ю. Сущность инновационно-инвестиционного развития предприятий сферы услуг.** В статье систематизированы и обобщены научные взгляды на содержание и экономическую суть инноваций и инвестиций; проанализировано понятие "инновационно-инвестиционное развитие", обоснована диалектическая связь между ними. Установлено, что понимание сути инноваций и механизма инновационной деятельности в современных условиях дает возможность предприятиям сферы услуг более эффективно осуществлять свою деятельность, повышать результативность функционирования предприятия и конкурентоспособность на рынке.

**Kucheryavenko S. The Essence of Innovation and Investment Development of Service Industries.** The article classifies and summarizes scientific views on the content and nature of economic innovation and investment, analyzes the concept of "innovation and investment development," justifies a dialectical relationship between them. We found that the understanding of the mechanism of innovation allows service businesses more effectively carry out their activities, improve the effectiveness of operation of the business and competitiveness in the market.

**Постановка проблеми.** Інноваційно-інвестиційна діяльність завжди знаходиться в центрі уваги економічної думки. Питання про інвестиції і інновації є дуже актуальними у сучасній економіці, оскільки будь-яке підприємство формується і розвивається на основі фінансування та інвестицій, а інноваційно-інвестиційна діяльність визначає умови економічного розвитку. Проблематиці інноваційно-інвестиційної діяльності приділяють велику увагу і зарубіжними, і вітчизняними вченими.

**Аналіз останніх досліджень та публікацій.** На сьогоднішній день існує значна кількість робіт, присвячених різним аспектам інноваційно-інвестиційної діяльності. У їхньому числі роботи таких вчених і фахівців, як О.А. Амоша, І. Ансофф, С. Аптекар, Ю. Бажал, І. Бланк, С. Брудник, А. Гальчинський, А. Голубенко, В. Жуков, Б. Койлі, Д. Норкотт, Т. Райс, П. Рогожин, З. Румянцев, О. Савчук, Б. Санто, Н. Соломатін, А. Сухоруков, П. Харів, Й. Шумпетер та інших, у яких досліджуються види інвестицій і інновацій, фінансові інструменти, фінансові ринки, методика оцінювання інвестиційних проектів тощо [1, с. 38-39].

У більшості опублікованих робіт автори недостатньо приділяють увагу теоретичному поясненню поняття інноваційно-інвестиційного розвитку, а також належному з'ясуванню його сутності.

**Метою** дослідження є систематизація та узагальнення наукових поглядів на зміст та економічну сутність інноваційно-інвестиційного розвитку підприємства з метою практичної реалізації інноваційного пріоритету розвитку ринкових суб'єктів підприємницької діяльності, зокрема підприємств сфери послуг.

**Виклад основного матеріалу.** На межі ХХ – ХХІ століть людство вступило в інноваційну добу, яка характеризується швидким наростанням змін у всіх сферах суспільного буття. Це час наукомістких технологій, прогресу фундаментальних наук, масштабних науково-технологічних проєктів. За таких умов джерелом сучасного розвитку суспільства та діяльності людини стає інноваційна діяльність, а відповідно інновації стають важливим інструментом всіх радикальних змін у розвитку людини і економічної системи загалом.

Інноваційний вектор розвитку вітчизняної економіки визначений у законах України «Про інноваційну діяльність» та «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні», Постанові Кабінету Міністрів України від 14 травня 2008 р., №447 «Про затвердження Державної цільової економічної програми «Створення в Україні інноваційної інфраструктури» на 2009-2013 рр.».

Інноваційна діяльність є невід'ємним складником виробничо-господарської діяльності підприємства, зорієнтованої на оновлення і вдосконалення його виробничих сил і організаційно-економічних відносин. Об'єктом інноваційної діяльності є інновація.

Основними причинами вивчення та введення інновацій у підприємствах сфери послуг є: посилення конкурентної боротьби та намагання одержати на ринку конкурентні переваги та максимізувати прибуток; зростання попиту споживачів; забезпечення престижу підприємства та оперативне вирішення проблем, що можуть виникнути на підприємстві; вивчення наукових новинок та їх впровадження у виробничий процес з метою поліпшення результатів діяльності підприємства [2, с.167].

Інноваційна діяльність підприємства повинна враховувати особливості тієї галузі, до якої воно належить. На формування інноваційної діяльності підприємств сфери послуг в Україні впливають такі чинники. До негативних чинників віднесемо: відсутність коштів для фінансування інноваційно-інвестиційних проєктів; недостатній розвиток матеріально-технічної бази понад 60% всіх підприємств галузі; правові обмеження податкового, антимонопольного, патентно-ліцензійного характеру тощо.

Позитивними чинниками формування інноваційної діяльності можна вважати: сформоване конкурентне середовище у сфері послуг; державна підтримка інновацій; фінансово-економічна криза в Україні, яка дає змогу позбутися тих суб'єктів господарювання, котрі не спроможні адаптуватися до нових економічних умов.

Інноваційна діяльність формує конкретну інноваційну модель підприємства. В економічній літературі [2, с.170] виділяють 6 етапів формування інноваційної моделі на підприємствах сфери послуг: потреба в інноваціях (визнання потреби у інноваціях); збір інформації (збір початкових відомостей про інновації); попередній вибір (розроблення нововведення); ухвалення рішення про запровадження інновації (прийняття рішення про інновації); запровадження (пробне запровадження інновації); інституціоналізація (відбір інновації для підприємств сфери послуг).

Врахування на підприємстві різноманітних чинників дасть змогу підприємству підвищити конкурентоспроможність та отримати кращі результати інноваційної діяльності.

Інновації зумовлюють безперервні економічні зміни, сприяють динамічному розвитку і підвищенню результативності як економічної системи загалом, так і окремих підприємств.

Саме тому неабиякий науковий інтерес становлять теоретичні положення, що стосуються суті понять «інновації», «інноваційна діяльність», «нововведення». Це зумовлено тим, що від розуміння цих понять багато в чому залежить реалізація інноваційної політики на підприємстві, оцінювання рівня розвитку інноваційних досліджень, опанування механізмом управління інноваційними процесами.

Вперше у науку термін «інновація» та «інноваційний процес» запровадив на початку ХХ ст. австрійський вчений Йозиф Шумпетер. Досліджуючи основні поняття інноваційної теорії, він розглядав інновації як зміни технології та управління, як нові комбінації щодо техніки і технології, використання ресурсів, створення нових товарів тощо. Інновації, за Й. Шумпетером, - це не просто нововведення, а новий чинник виробництва [3, с.453]. Нововведення – це процес, що веде до ефективнішого виробництва і завершується новими та істотно модифікованими товарами чи послугами.

Згідно зі Законом України «Про інноваційну діяльність», «інновації – це новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоспроможні технології, продукція або послуги, а також організаційні-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери». Таке трактування сутності інновацій пов'язане лише із засобами виробництва або технологічними процесами, що є необхідною, але недостатньою умовою, яка повинна спрямовувати весь інвестиційний потік ресурсів у галузі народного господарства з його ефективним використанням. Саме ці аспекти треба враховувати під час розгляду інноваційного розвитку.

У свою чергу, результативність інноваційної діяльності підприємств визначається, насамперед, наявністю необхідних внутрішніх і зовнішніх джерел фінансування інновацій, можливістю їхньої швидкої мобілізації, зацікавленістю інвестора в підтримці інноваційного розвитку.

Інвестиційна підтримка інноваційного розвитку підприємств залежить від специфічних особливостей інвестицій, таких як тривалий період окупності при реалізації інновацій, підвищений ризик реалізації, нерівномірність надходження доходів від здійснення інвестицій. Врахування цих особливостей і зміна умов

функціонування підприємств визначають важливість подальшого вдосконалення принципів, форм, методів та пошуку джерел інвестиційної підтримки інноваційної діяльності підприємств.

Інвестиції та інвестиційна діяльність завжди знаходяться в центрі уваги економічної думки. Питання про інвестиції є дуже актуальним у сучасній економіці, оскільки будь-яке підприємство формується і розвивається на основі фінансування та інвестицій, а інвестиційна діяльність визначає умови економічного розвитку.

Закон України « Про інвестиційну діяльність» (ст. 1) визначає інвестиції як усі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (дохід) або досягається соціальний ефект [4].

У цілому інвестиції визначаються як процес, у ході якого здійснюється перетворення ресурсів у витрати з урахуванням цільових установок інвесторів – одержання доходу (ефекту).

Планування інвестиційної діяльності є необхідним процесом з ряду причин: для реалізації стратегій підприємство може використати різні види інвестицій, різний обсяг інвестиційних коштів, тому доцільно розробляти декілька альтернативних проектів; необхідність вибору з альтернативних інвестиційних проектів найбільш ефективного; необхідність якнайшвидшого отримання віддачі від інвестицій; планування сприяє зниженню ризику, що пов'язаний із прийняттям інвестиційних рішень.

Успішне функціонування підприємств і досягнення стратегічних переваг в умовах конкуренції значною мірою залежать від результативності їхньої інноваційної діяльності. У свою чергу, результативність інноваційної діяльності підприємств визначається, насамперед, наявністю необхідних внутрішніх і зовнішніх джерел фінансування інновацій, можливістю їхньої швидкої мобілізації, зацікавленістю інвестора в підтримці інноваційного розвитку [5].

Інвестиційна підтримка інноваційного розвитку підприємств залежить від специфічних особливостей інвестицій, таких як тривалий період окупності при реалізації інновацій, підвищений ризик реалізації, нерівномірність надходження доходів від здійснення інвестицій. Урахування цих особливостей і зміна умов функціонування підприємств визначають важливість подальшого вдосконалення принципів, форм, методів та пошуку джерел інвестиційної підтримки інноваційної діяльності підприємств.

Упродовж останніх років лише незначна частина підприємств України здійснювала інновації. Основним напрямом інноваційної діяльності залишається придбання нових засобів виробництва. Пріоритетним джерелом інвестування інновацій залишаються власні кошти підприємств та отримані кредити. Діюча система оподаткування не стимулює довгострокові накопичення підприємств, що дозволило б останнім реалізувати інноваційні проекти. Українська інноваційна сфера ще не стала привабливою також для іноземних інвесторів [5].

Однак незважаючи на незначні масштаби інноваційної діяльності, її позитивний вплив на економічні показники роботи підприємств є очевидним та безперечним. Більшість підприємств, які впроваджували інновації, одержали приріст продукції, підвищили її конкурентоздатність, розширили ринки збуту, оновили асортимент виробів.

Інноваційно-інвестиційну діяльність підприємства необхідно розглядати як складну динамічну стохастичну систему, що складається з різних за своєю природою процесів та у загальному випадку включає: інноваційний процес (НДДКР або пошук відповідних нововведень; кількісні, якісні та структурні перетворення); процеси організаційно-економічного, інвестиційного та соціокультурного забезпечення нововведень [6, с. 83].

Незважаючи на зростання інвестицій, організаційні структури управління підприємствами не пристосовані до вирішення завдань інноваційно-інвестиційної діяльності.

Спроможність підприємства до інноваційного розвитку обумовлюється інноваційним потенціалом підприємства, тобто його здатністю реалізовувати інновації у межах обраного стратегічного напрямку розвитку. Можливість здійснювати інноваційну діяльність визначається потенційною спроможністю підприємства до інноваційного розвитку та сукупністю умов, що сприяють чи, навпаки, перешкоджають реалізації інновацій. Готовність підприємства до здійснення інноваційної діяльності визначається спроможністю до інноваційного розвитку і можливістю його реалізації, а також наявністю спонукального мотиву до реалізації інновацій, який може бути охарактеризований як сприйнятливості підприємства до інновацій. Аналіз спроможності, можливостей й готовності підприємства до інноваційного розвитку повинен здійснюватися з урахуванням стратегічного напрямку діяльності підприємства, який визначається конкретними економічними обставинами, інвестиційними можливостями та цілями підприємства щодо окремих продуктів, ринків, конкурентів і інші.

Після того, як визначений бажаний напрямок інноваційного розвитку підприємства, необхідно проаналізувати, наскільки можливості інноваційного потенціалу підприємства відповідають обраному стратегічному напрямку. Це дозволить оцінити спроможність підприємства до інноваційного розвитку, а також особливості його сприйнятливості до реалізації інновацій [7, с. 63-64].

Готовність підприємства до інноваційно-інвестиційного розвитку може бути охарактеризована як сприйнятливості підприємства до інновацій, яка визначається різними факторами, основними з яких є характеристики організаційної структури, особистісно-психологічні характеристики членів колективу, характеристики зовнішнього оточення та внутрішньо організаційних зв'язків підприємства.

**Висновки.** Дослідження численних теоретичних джерел економічної сутності інвестицій та інновацій дозволило дати власне трактування поняття інноваційно-інвестиційного розвитку підприємства. З огляду на надзвичайну важливість інвестиційної складової інноваційного процесу на підприємствах доцільним виявляється формування інноваційно-інвестиційної стратегії, під якою доцільно розуміти формування на довгостроковій основі принципових напрямків інноваційної діяльності підприємства із урахуванням найбільш ефективних варіантів їхньої інвестиційної підтримки. Реалізація інноваційно-інвестиційної стратегії повинна передбачати оцінку результативності інвестування в інновації, яка б базувалася на аналізі показників ефективності інвестицій.

#### Список використаних джерел:

1. Голубенко А.А. Инвестиционная поддержка инновационной деятельности предприятия / А. А. Голубенко // Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. □ 2002. □ №(51). □ с. 38-45.
2. Онишко О.С. Економічна сутність інноваційної діяльності торговельних підприємств // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. праць. □ Львів : РВВ НЛТУ України. □ 2007. □ Вип. 17.5. □ с. 167-171.
3. Шумпетер Й. Теория экономического развития (Исследование предпринимательской прибыли, кредита, процента и цикла конъюнктуры) : пер. с нем. □ М. : Изд-во «Прогресс», 1982. □ с. 453.
4. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991 р. №1560-ХІІ зі змінами від № 3370-IV(3370-15) від 19.01.2006 // Відомості Верховної Ради України. □ 2006. □ №22. □ с. 184.
5. Голубенко А.А. Инвестиционная деятельность в сфере инноваций / А.А. Голубенко //Зб. наук.праць Східноукраїнського державного університету «Економіка. Менеджмент. Підприємництво». □ Луганськ : СУДУ. - 2000. - №1 (1). - с. 77-80.
6. Голубенко А.А. Анализ возможностей инновационного развития в процессе формирования стратегических направлений инновационной деятельности предприятия / А.А. Голубенко // Економіка промисловості. - 2002. - №2 (16). - с. 80-84.
7. Овчаренко Т.С. Проблемы инновационно-инвестиционной деятельности промышленных предприятий / Т.С. Овчаренко // Вісник Київського національного університету. Сер. «Економіка». □ 2002. □ Вип. 58. □ с.63-69.

**Ключові слова:** інновація, інвестиція, інноваційно-інвестиційний розвиток, капітальні вкладення, ефективність виробництва.

**Ключевые слова:** инновация, инвестиция, инновационно-инвестиционное развитие, капитальные вложения, эффективность производства.

**Keywords:** innovation, investment, innovative and investment development, capital investments, production efficiency.

УДК 339.37:33.012.23

### ОСОБЛИВОСТІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ОПТОВОЇ ТОРГІВЛІ НА СПОЖИВЧОМУ РИНКУ ДОНЕЦЬКОГО РЕГІОНУ

Беспята М.М., к.е.н., Донецький національний університет

**Беспята М.М. Особливості трансформації оптової торгівлі на споживчому ринку донецького регіону.** У даній статті розглянуто загальні передумови, особливості й проблеми розвитку оптової торгівлі в Україні; охарактеризовано тенденції реструктуризації активів у системі оптової дистрибуції; запропоновано напрями логістичної трансформації оптової ланки Донецької області.

**Беспятая М.Н. Особенности трансформации оптовой торговли на потребительском рынке донецкого региона.** В данной статье рассмотрено общие предпосылки, особенности и проблемы развития оптовой торговли в Украине; охарактеризована тенденции реструктуризации активов в системе оптовой дистрибуции; предложены направления логистической трансформации оптового звена Донецкой области.

**Bespyataya M. Wholesale Transformation Features of the Consumer Market in Donetsk region.** The article considers the general prerequisites, features and problems of the wholesale trade in the Ukraine, characterizes the trends in asset restructuring wholesale distribution system, and offers ways of logistic transformation wholesale sector Donetsk region.

**Постановка проблеми.** Активний розвиток роздрібних торговельних мереж в Україні, розширення практики використання прогресивних торговельних технологій привели до домінування мережної роздрібною торгівлі, а також до переважного розвитку роздрібних продажів у порівнянні з оптовими.